

เทศน์เช้า วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราชาวพุทธ เราเชื่อกรรมนะ กรรมคือการกระทำ สิ่งที่เราทำมาเห็นใหม่ ทำดีทำชั่วมา การทำมามันมีที่ไปที่ไป เวลาเราเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ เห็นใหม่ เราว่าสิ่งนี้มันเหมือนกับหนังเริ่มต้น แต่ความจริงมันมีที่ไปที่ไปของมันอยู่แล้ว ถ้ามีที่ไปที่ไป อันนี้มันเป็นผลของวิญญู

ผลของวิญญูคือ มันหมุนเวียนมาอย่างนี้ ถ้ามันหมุนเวียนอย่างนี้ เรามาพบพุทธศาสนา พุทธศาสนาให้ทำคุณงามความดีใจ กรรมดีทำให้เราประสบความสำเร็จ ทำให้เรามีความสุขพอสมควร คำว่าความสุขพอสมควรคือ เราอยู่กับโลกนี้ได้มีความสุขพอสมควรใจ เพราะความจริงความสุขคือ ความพอใจนะ ความสุขคือ บุญกุศลที่มันส่งเสริมเรา

แต่ถ้าความทุกข์ล่ะ ความทุกข์เห็นใหม่ ยิ่งความทุกข์ เราดูคนพิการนะ คนพิการแต่จิตใจเขาเข้มแข็ง เขาดำรงชีวิตของเขาได้ เขาไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่เขาพิการนั้นมันเป็นปมด้อยของเขาเลย แต่ถ้าคนพิการที่อ่อนแอเห็นใหม่ เขาว่าเขาพิการแล้วสังคมไม่ดูแลเขา เขามีความทุกข์ความร้อนในหัวใจของเขาซับซ้อนเข้าไปอีก แต่คนพิการแล้วเขาสู้โลกนะ เขาประสบความสำเร็จในชีวิต พอเขาประสบความสำเร็จในชีวิต ความพิการนั้นไม่เป็นปัญหาแก่เขาเลย ความพิการอันนั้นมันเป็นบุญเป็นกรรมเหมือนกันนะ

คำว่าเป็นบุญเป็นกรรม ดุติ เวลาบอกว่าเราเกิดมา มันเป็นเรื่องของกรรม ถ้าเรื่องของกรรมบีบ จนเรารับกันไม่ได้ ถ้าเรื่องของกรรมมีการกระทำ กรรมมันได้ผลมาขนาดไหนก็แล้วแต่ แต่กรรมดีของเรา เราต้องทำความดีของเรา “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” การทำคุณงามความดีมันมีทั้งทางโลกและทางธรรม

ทางโลก เราเสียสละ ความเสียสละ เราเจือจางกัน มันก็เป็นบุญกุศลในทางโลกเขา... แต่ในทางธรรม ถ้าเราพยายามทำหัวใจของเรา ดูการเสียสละดี ความเสียสละสิ่งที่ไม่ดีไม่งามในหัวใจ เราไม่อยากให้มันเกิดขึ้นมากับใจของเรา แต่มันก็มีโดยธรรมชาติ

ของมัน คุณงามความดีที่เราพยายามจะให้มันเกิดขึ้นมากับเรา มันไม่ค่อยเกิดขึ้นมากับเราหรอก เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นมานี้มันเป็นอนิจจังไง เราคิดดีนี่คิดได้นะ เราสร้างคุณงามความดีของเราได้ แต่มันก็อยู่กับเรานี้ มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไง

เวลามันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เราทำคุณงามความดีกัน อย่างเช่น เราประพฤติปฏิบัติกันขึ้นมาเนี่ย เวลาจิตมันเจริญขึ้นมา มันก็ดีของมันขึ้นมา เวลามันเสื่อมละ คนเรามันมีเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วก็เจริญเห็นใหม่ มันเป็นอย่างนี้นะ เวลามันเสื่อมถึงที่สุดแล้วมันก็เจริญ

คนเราเนาะจะขนาดไหนมันก็น่าคิดว่าตัวเองได้ ดูเด็กเรานะ ทางโลกจะตีขนาดไหน จะเกเรขนาดไหน แต่ถ้าเขามีความทุกข์ความยากของเขา เขาจะคิดถึงพ่อแม่ของเขาทันทีเลย เขาจะคิดถึงพ่อแม่ของเขาก่อนเห็นใหม่

นี่ก็เหมือนกัน เวลามันเลวขนาดไหน เวลามันถึงที่สุดขนาดไหน มันก็สิ้นสุดของมัน มันก็เปลี่ยนแปลงของมันได้ แต่มันไม่มีที่เกาะไง ไม่มีที่ยึดมัน ไม่มีอะไรไปค้ำประกัน คุณนะ สังเกตนะ เรามีความลังเลสงสัย เราคิดในใจของเราได้ว่า มันควรจะเป็นอย่างนี้ แต่! แต่ไม่มีใครยืนยันกับเรา เราก็สงสัยของเราตลอดไป แต่ถ้ามีใครยืนยันของเรา เราจะมูมานะของเรา เราจะมีความตั้งใจของเรา

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เราก็เชื่อมั่นในพุทธศาสนากันมา เราก็เกิดมาในพุทธศาสนา ศาสนาสอนที่ไหน ศาสนาเห็นใหม่ ศาสนาเป็นอาหารของใจ ใจมันไม่มีที่เกาะ มันไม่มีที่ยึดของมัน วัตถุเราอาามาที่ไหน เราตั้งไว้มันก็อยู่ตรงนั้นละ แต่หัวใจของเรามันเป็นความรู้สึก มันเปลี่ยนแปลงของมันตลอดเวลา แล้วเราไม่มีที่เกาะที่ยึดที่มัน หัวใจของเราไม่มี

ถ้าหัวใจของเรามีนะ

๑.เราเชื่อกรรมของเราอยู่แล้ว

๒.เรามีหัวใจของเราด้วย เราเชื่อกรรมของเราด้วย

เราพยายามยึด มีฐาน มีที่มั่นของเรา ธรรมเนียม ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ธรรมเนียมงานของเรา งานทางบริหารจัดการ งานทางวิชาชีพ เราก็ต้องมีหน้าที่การงานของเรา งานในหัวใจของเรา ทำงานกันที่ไหน เราทำงานกันเลื่อนลอย เราทำงานไม่เป็นประโยชน์กับตัวเราเองไง

ถ้าเป็นประโยชน์กับตัวเราเอง องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์ทั้งหมดสอน ต้องทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าใจไม่สงบเข้ามา นี่นั่นนะเข้าไปดูสถานะเดิมของเรา เข้าไปดูจุดเริ่มต้นของเรา เข้าไปดูความเป็นไปของเรา เวลาเราคิดเข้ามา เราคิดได้หมด แล้วยิ่งเปรียบเทียบได้ด้วย ยิ่งทางวิทยาศาสตร์ ทางโลกเราคิดได้หมด แต่เราไม่เห็นตัวตนของเรานะ เราเข้าใจทฤษฎี เห็นไหม บริหารจัดการ เรามีการศึกษา ความรู้ทันกันได้นะ

แต่เวลาทำหน้าที่การงานแล้วประสบความสำเร็จได้มากน้อยขนาดไหน มันมีอำนาจวาสนา มันมีบุญกุศลเข้ามาเป็นตัวแปร แล้วมันมีโอกาสและจังหวะของคนเข้ามาเป็นตัวแปร แล้วโอกาสและจังหวะมันมาจากไหนล่ะ ทำไมเราเกิดสภาวะกรรม กรรมที่เราเกิดขึ้นมาร่วมกันกับสังคมนี่มันมีความทุกข์ความยาก เราเกิดร่วมสังคมนี่มีความร่วมเย็นเป็นสุข นี่มันเป็นเวรเป็นกรรม

ถ้ามันเป็นเวรเป็นกรรมอย่างนี้ ถ้ามันเกิดเป็นเวรเป็นกรรมแล้วนี้ ไม่น้อยเนื้อต่ำใจ เหมือนคนพิการ ที่ความพิการนั้นไม่เป็นอุปสรรคกับการดำรงชีวิตของเขาเลย นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเราบกพร่อง จิตใจของเราไม่มีจุดยืนของเรา สิ่งนี้มันจะมาตัดทอนความรู้สึกของเราไม่ได้เลย มันจะทำให้เราไม่มีจุดยืน ทำให้เราไม่มั่นคงไม่ได้เลย เพราะเรามีพระพุทธศาสนา เรามีพระรัตนตรัย มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

พระพุทธ...องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสียสละให้เป็นอย่างของเราไง แม้จะเป็นกษัตริย์อยู่แล้ว จะได้ปกครองราชอาณาจักรอยู่แล้ว เสียสละออกเลย ออกไปเพื่อตัวเองก่อนนะ ถ้าเรายังรักษาตัวเองไม่ได้ เราไม่สามารถมีความรู้ความจริงของเราได้ เราจะไปบอกใครล่ะ เราบอกใคร เราก็สงสัย มันจะจริงหรือไม่จริง เราพูดได้ทั้งนั้น เราพูดได้ แต่เราเองเราก็ยังสงสัยอยู่

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดแล้ว พอถึงที่สุดแล้วความสงสัยมันไม่มี มันเป็นความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สิ่งนั้นมันเป็นความจริงอยู่แล้ว แต่เพราะใจของเราไม่จริง เวลาเราศึกษาทางปริยัติมา ปริยัติเป็นทฤษฎี เหมือนวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีมีอยู่แล้วเราต้องทำอะไรต่อไป เราทดสอบ ตรวจสอบ ต่อยอดของเราต่อไป

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติเราต้องต่อยอดของเราต่อไป เราต้องรับรู้ มันมีจุดยืนของเราต่อไป ถ้าจุดยืนอันนี้มันจะย้อนกลับเข้ามา กรรมจากสภาวะกรรม ที่เกิดมาเป็นสภาวะ เป็นวิภวภูตอันหนึ่ง ผลของวิภวภูตคือผลของการเกิดและการตาย ผลที่เป็นมนุษย์เราจะหลีกเลี่ยงสิ่งนี้ไม่ได้ ผลของวิภวภูตมันจะเป็นอย่างนี้นะ แล้วมันจะลุ่มๆ ดอนๆ ไป มันมีอะไรที่มันคงที่มันจะราบรื่นตลอดไป มันไม่มีอยู่แล้ว เป็นสิ่งที่มันไม่มี

แต่เราอาศัยความดี อาศัยบุญกุศล อาศัยสิ่งที่เราพอหาใจได้ เพื่อทำคุณงามความดีของเรา “ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว” สิ่งต่างๆ คุณดี เราให้อาหารสัตว์ เราดูแลสัตว์ สัตว์ มันยังจงรักภักดีต่อเรา มันยังรักเรานะ เรารักตัวเอง แล้วอะไรเป็นที่พึ่งของเราล่ะ ถ้าเป็นที่พึ่งของเรา อะไรเป็นที่พึ่งของเรา พุทธศาสนาสอนอย่างนี้ไง พุทธศาสนาสอนให้เป็นปัจจัยตัด ให้เป็นสัน ทิฏฐิโก ให้จิตใจของเรามีที่พึ่งที่อาศัย ให้เป็นอิสรภาพทั้งหมด ให้ทุกคนมีฐานะที่ยืนอยู่บนตัวของตัวเองได้ แล้วเอาตัวเองรอดพ้นจากวิภวภูตอีกด้วย

รอดพ้นจากวิภวภูตเห็นใหม่ สิ่งของมันขับเคลื่อนอยู่นี่ สิ่งของมันวนเวียน ไปอยู่นี่ มันเป็นผล ผลดีคือความดีนั้นไง ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว มันเป็นธรรมดาของมัน เป็นธรรมชาติของมัน มันเป็นอมิต มันเป็นแรงขับ แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำไปถึงที่สุดแห่งทุกข์ มันจะทุกข์ขนาดไหนนะ เราจะยอมให้สภาวะแบบนี้เรายอมรับได้ แล้วมันถึงที่สุดแล้ว มันต้องออกได้ ทุกข์เพราะเราไปยึดมันถือมันกับมัน

ถ้าเราเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นเรื่องธรรมดา มันเป็นเรื่องธรรมดานะ ธรรมดาขนาดไหน ก็แก้ไม่ได้ มันเป็นเรื่องธรรมดา ธรรมดาเพียงแค่นี้ให้ได้หายใจ ให้ตั้งมั่น แล้วเราจะเริ่มต้นของเราใหม่ พอเริ่มต้นของเราใหม่ เริ่มต้นที่ไหน เริ่มต้นกลับมาแก้ที่ใจเรา

ความสุขอะไรก็แล้วแต่ในโลกนี้ มันเป็นเรื่องของโลกียธรรม... โลกุตตรธรรมนะ
ความสุขที่ละเอียดกว่านี้ เพราะอะไร

ถ้าพูดถึงผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไปแล้วนะ มันเป็นเรื่องไร้สาระมากเลย มันเป็นมายา
ภาพ มายาต่างๆ แต่มายานี้มันก็เป็นความจริง ความจริงเพราะอะไร เพราะใจเรามีมายา
ใจมันมีกิเลส กิเลสคือมายาภาพ มันสร้างภาพตามความตั้งใจของมัน ทั่วๆ ที่มันไม่ต้อง
อาศัยสิ่งนี้หรือไม่ต้องอาศัยความเป็นมายานี้ แต่ความเป็นมายานี้เป็นสมมุติที่เราถือกัน
นี่ไง นี่ก็คือภาษามนุษย์ไง ภาษาโลกใจ ภาษาที่จะสื่อสารความสุขความทุกข์ สื่อสารกัน
อย่างนั้น

แล้วภาษาธรรมละ ภาษาธรรมเวลาจิตมันสงบขึ้นมา เอาอะไรมาถือกัน ความ
เป็นสุขอันนั้น ความสงบสุขอันนั้น มันเอาอะไรมาถือกัน คนรู้เท่านั้นที่จะพูดได้ คนรู้เท่า
นั้นที่จะเปรียบเทียบได้ แล้วความจริงที่เป็นความจริงอันนี้เห็นใหม่ แล้วเราย้อนกลับ
ทวนกระแสเข้าไป

ถ้าทวนกระแสเข้าไป ชำระล้างของเรา นี่กรรมดีกรรมชั่วใจ กรรมดีของโลก ทำดี
ทางโลกมันก็ได้บุญกุศล เป็นอามิสขบเคลื่อนไปให้ชีวิตนี้มีความร่มเย็นเป็นสุขนะ กลิ่น
ของศีลหอมทวนลม กลิ่นของคุณงามความดีของเรา นี่ ปากต่อปากเขาพูดกันไป คนดีฝึ
กุ่ม เทวดาปกป้องคุ้มครอง คนชั่วเห็นใหม่ คนชั่วที่ไหนใครก็ไม่ต้องการ ในสังคม ใน
ตระกูล ถ้ามีคนชั่ว คนนั้นรำลือจนเป็นมหาโจร ใครก็ไม่อยากเข้าใกล้เลย ไปถึงที่ไหน
เขาต้องหลีก นั่นความดีความชั่วของโลก

ความดีของเรา ความดีของผู้ประพฤติปฏิบัติ นั่งอยู่โคนไม้ พยายามรักษาตัวเอง
ให้ได้ รักษาใจของเราให้ได้ ถ้ารักษาอย่างนี้ความดีของเราเห็นใหม่ งานทางโลกเขาต้อง
อาบเหงื่อต่างน้ำแบกหามกัน เพื่อเป็นผลงานของเขา

งานของธรรม เพื่อให้จิตมันสงบของมัน เพื่อให้จิตมันพักผ่อนของมัน เพื่อให้จิต
มันเห็นตัวของมันเอง แล้วจิตพอเห็นตัวของมันเองเห็นใหม่ ปฏิสนธิจิต... มนุษย์นี้มา
จากไหน คนเกิดมาจากไหน แล้วเอ็งมาจากไหน เอ็งมาเกิดอย่างไรละ แล้วเอ็งมารับรู้รับ
ทุกข์ร้อนอยู่ แล้วเอ็งมาจากไหน มันจะย้อนกลับเข้ามาเห็นตัวมันเองเห็นใหม่

ถ้าเราไม่มีจิตเข้าไปเห็นตัวมันเอง คนเราตาบอด มันไม่เห็นภาพสิ่งใดๆ เลย คนเราตาดีเห็นได้หมดนะ จิตมันบอด จิตมันบอดเพราะอะไร เพราะมีมายาปกคลุมมัน มายาภาพในความสมมุติ ความคิดต่างๆ มันปกครอบพลังงาน เพราะจิตคือพลังงาน จิตคือพุทธะ จิตคือธาตุรู้ แล้วความคิดเป็นขั้นๆ ความคิดเป็นความรู้สึกปกคลุมมันอยู่เห็นไหม พอมันบอดของมัน มันก็ไม่เห็นของมัน

แต่ถ้าเราพักของเรา เราทำให้ใจของเรามันเปิดขึ้นมา พอใจมันเปิดขึ้นมา นี่ความสงบของใจ ถ้าความสงบของใจเกิดขึ้นมา แล้วใครเป็นคนรู้ล่ะ ถ้าผู้รู้จะสมาธิในตำรา มันเป็นชื่อ ครูบาอาจารย์บอกนั้นก็เป็นการบอกเล่า แต่ถ้ามันเกิดกับเราเองนะ ถ้าเราเกิดกับตัวเองจิตมันสงบขึ้นมา มันมันใจมันขนาดไหน ไอ้ชื่อก็คือชื่อ ชื่อคือมายาภาพที่สื่อสารกัน เป็นภาษามนุษย์ที่สื่อสารกัน

แต่ความจริงล่ะ คุณ ความนึกคิดความรู้สึกของเราทั้งหมด เราจะสื่อออกมาเป็นทั้งหมดได้ไหม ความคิดอันเล็กๆ ของเรามันมี พอจิตเข้าไปถึงฐานอันนั้น ในความคิดอันนั้นเป็นประโยชน์อันนั้น

นี่ไง พอมันลืมตาขึ้นมา มันเห็นสภาพของมัน มันเป็นความจริงของมัน นี่สิ่งที่ว่ามันเป็นความดีของกรรม ถ้าความดีของกรรม รู้จักตัวเอง รู้จักสถานะ รู้จักความเป็นไป รู้จักตัวเองแล้วมันย้อนกลับยังใจ โลกุตตรกรรม ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากปัจจุบัน ปัญญาเกิดจากเรา ปัญญาเกิดจากสมอง ปัญญาที่มันขับเคลื่อนออกมาจากใจ มันเป็นอดีตไปหมดแล้ว มันเป็นอนาคต เพราะมันเคลื่อนออกมาแล้ว มันเคลื่อนออกมาจากพลังงาน มันเคลื่อนออกมาจากความคิด มันออกมาแล้ว

พอมันออกมานี้มันเป็นในอนาคตไปแล้ว มันไม่เป็นในปัจจุบันหรอก ไอ้ที่ว่าเป็นปัจจุบันๆ นี่ พุศกันเอาเอง เวลาจิตเราสงบขึ้นมา โอ้โฮ... มันละเอียดมากๆ ละเอียดอย่างนี้ เดี่ยวมันจะเกิดมหาปัญญา มันจะเกิดความละเอียดกว่านี้ ละเอียดที่ว่าละเอียดมันจะเกิดความละเอียดกว่านี้ คนที่ปฏิบัติมันจะเห็นละเอียดกว่านี้ จะเห็นภาวนามยปัญญา ภาวนาที่มันจะเข้ามาชำระ มันจะละเอียดกว่านี้

แล้วถ้าปัจจุบัน ปัจจุบันอย่างไร ปัจจุบันมันเกิดมันถึงบอกแวบๆๆๆ เห็นไหม

ปัจฉยาการ อวิชา ปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารา ปจฺจยา วิญญานํ

ไม่ทันหรือ... ไม่มีทาง! มันแวบๆๆๆ แล้วมันทันยังงี้ คุณ ความเร็วของจิตสังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ นี่ความดีทางธรรมไง ความดีทางโลกก็เป็นคนดี มีศีลธรรม มีจริยธรรม เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นคนดีทางโลกนะ

ถ้าความดีทางธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยความจริงอันนี้ไง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นะ ผู้ที่มีคุณทรัพย์ไง เวลาเราประพฤติปฏิบัติเกือบเป็นเกือบตายนะ เห็นจริงไหม...? จริง! แต่มันเป็นจริงไหม...? ไม่จริง! เพราะความเห็นนั้นมันเกิดจากมายา

มายาภาพ มายาของใจ มายานะ คนตาบอดจิตมันบอด แต่มันเห็นสิ่งกระทบ เห็นสิ่งที่รู้ขึ้นมา เราก็มองว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงๆ ไม่มีอะไรเป็นความจริงเลย แต่ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา ตามความเป็นจริงขึ้นมา ความดีความชั่วทางโลก ความดีความชั่วทางธรรม แล้วประพฤติปฏิบัติไป

...มันถึงว่าธรรมกับโลกแตกต่างกันมหาศาล...

โลกก็ปัญญา กับ โลกุตตรปัญญา สิ่งต่างๆ มันแตกต่างกันมาก แต่ในปัจจุบันนี้เรายึดกัน สื่อสารกันเป็นวิทยาศาสตร์ แล้วพูดด้วยนะ ต้องพูดเป็นวิทยาศาสตร์นะ พูดต้องเป็นทฤษฎี ต้องเป็นความจริงนะ แล้วไอ้ผู้ปฏิบัติเข้าไปมันเลยไม่กล้าพูด ถ้าพูดไปเป็นการเพื่อเจ้า ผู้ที่ปฏิบัติเพื่อเจ้าเห็นไหม เราต้องมีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด อย่าให้มีบุคคลเป็นที่พึ่งเลย

แต่ธรรมเป็นที่พึ่งเกิด ธรรมก็เป็นธรรมชาติ ต่างๆ เป็นธรรมชาติ แล้วเราก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่งอยู่แล้ว เราเกิดเราตายก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แล้วอะไรเป็นที่พึ่งล่ะ “มีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด อย่ามีบุคคลเป็นที่พึ่งเลย เพราะบุคคลเราเชื่อถือไม่ได้”

แต่ถ้าครูบาอาจารย์ของเราจิตใจเป็นธรรมแล้ว นั่นนะเป็นตัวธรรมแท้ๆ เลย

จงมีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด แล้วธรรมนี้มันอยู่ในใจด้วย แล้วธรรมนี้สื่อสารได้ด้วย แล้วธรรมนี้คอยชี้นำเราได้ด้วย ธรรมนี้คอยเกาะ คอยเตือนเราได้ด้วย และอันนี้ประเสริฐมาก อานาจาสนาของเรา เราเกิดมาท่ามกลางพระพุทธศาสนา ท่ามกลางครูบา

อาจารย์ของเรา กาลามสูตร!! ไม่ให้เชื่อแม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ให้เชื่อใครเลย ให้เชื่อความจริง

แต่นี้เพียงแต่ว่าปัญญาของเรามันไม่ถึง ความรับรู้ของเรามันจะไม่ถึง ถ้าเรารู้ได้นะสิ่งที่มันละเอียดกว่าเรา ทำไมถ้าปฏิบัติเหมือนกันทำไมสื่อกันไม่เข้าใจละ เราพยายามทำของเราเข้าไป เดียวจะอ้อ... อ้อ...แล้วจะซึ่งใจมาก นี่ไงปรียติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ถึงที่สุดแล้วนี่ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดีจากโลกๆ มันก็"ได้ดี"ได้ชั่วในอามิส ในวิญญะ ดีจากธรรมเห็นใหม่ เราเกิดมาจากวิญญะ... แล้วเราจะพ้นจากวิญญะ... เป็นวิวิญญะ... เพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง